

Ko e hisitolia nounou ‘o e fekau’aki ‘a ‘Amelika mo Hauai’i

1826 – Na’e fakatokanga’i ‘e ‘Amelika ko e pule’anga faka-Tu’i ‘a Hauai’i, fonua tau’ataina.

1893 – Na’e nofo’ia ‘e he Tautahi ‘Amelika ‘a Hauai’i ‘o fakatatau ki he ‘uhinga ta’e mo’oni ‘oku ‘i ai ‘ene felave’i pea mo e malu ‘a ‘Amelika, pea hanga ai ‘e he Minisita ‘Amelika ‘o fusi ‘a e fuka ‘Amelika ‘i Hauai’i pea fanongonongo ko Hauai’i ko e fonua ‘oku ‘i ihe malumalu ‘o ‘Amelika. Ne hanga ai ‘e he Pule’anga ‘Amelika ‘o “fakatatafi ki tu’a” ‘a e Kuini Hauai’i ko Liliuokalani (Lau ‘a e fakafepaki’ii’e he Kuini ‘i he <http://www.kanakamaolipower.org/history.php>).

1898 – Na’e fakapule’anga hono fakakau ‘e ‘Amelika ‘a Hauai’i, i hono fakalao’i ‘a e to’onga ko’eni ke hange ha talite, ‘o hange ko ia ne nau fakahoko kimu’a atu ‘i Luisiana, Fololita, Tekisisi, mo e ngaahi vahe fonua kehe. ‘I he tu’unga lao fakatu’apule’anga, ko e ‘ikai ke ‘i ai ha talite ke fakakau atu ‘oku ‘uhinga ia ko e Tu’i ‘o e fonua kuo fakakau atu ne **te’eki** ke tukulolo.

1959 – Na’e fokotu’utu’u ‘e ‘Amelika ha tu’utu’uni ke ‘eke ki Hauai’i pe ‘oku nau loto ke tauhi ‘a e tu’unga malu’i pe ko’enua kau ki ‘Amelika ko e vahefonua. Koe’uhi ko’enua faka’amu ke hoko ‘a e me’a ‘oku nau loto kiai na’e ‘ikai ke nau fakakau ‘a e fehu’i hono tolu ‘a e Tu’utu’uni ‘a e Pule’anga Fakatahataha pea ‘oku fiema’u ‘e he kakai ‘o Hauai’i ke nau tau’ataina. Na’e tokoni ‘a e fili ‘a e kau sotia ‘Amelika ‘e toko 10,000 lolotonga ngaue ‘i Hauai’i ke nau ke kau ki ‘Amelika pea ke hoko ‘a Hauai’i ko e vahefonua hono nimangofulu.

2015 – ‘Oku kei hoko pe ‘a Hauai’i ko e kolonia faka’ofa’ofa taha ‘i he ‘Emipaea ‘o ‘Amelika pea ‘oku kei ta’ota’ofi pe ‘e ‘Amelika ‘a kinautolu ‘oku nau feinga ke fakatau’ataina ‘a Hauai’i. *Ka ko e ha hono fuoloa...?*

‘Oku ‘ikai tuku hono fakamanatu faka’aho ‘e ‘Amelika: “Ko kinautolu ‘a e tumutumu’i fonua ‘i he mamani ko’eni!”

Pea ‘oku ako’i ‘enua fanauako ke lau ‘a e Fakapapau *“...mo e tau’ataina ”mo e fakamaau totonu ki he tokotaha kotoa!”*

Ko e tali ‘a e kau Hauai’i: *Ko Hauai’i ‘oku ‘ikai ko ‘Amelika, pea he’ikai teitei hoko!*

Ko e ha ‘a e fekau’aki mo e ngaahi fonua ‘oku feinga tau’ataina? ‘Oku lahi ‘a e ngaahi me’a ‘oku nau fai tatau ‘i hono nofo’i ka ‘oku fetukituki’i ke tau’ataina. ‘Oku ‘i ai ‘enua talanoa ‘oku ha ai ‘a e ngaahi founa hono hanga ‘e he kau nofo’i ‘o mio’i pe ta’e tokanga’i ‘a e ngaahi lao fakavaha’apule’anga ke lolomi’aki kinautolu. Ko e kakai ‘o Hauai’i ke fokotu’u he faka’ali’ali fakaaki tu’uma’u ‘i he motu ko Kauai, ko e motu fakafepaki, pea ke faka’ali’ali ai honau ngaahi tala pea mo ‘enua ngaahi fuka ke ako ai ‘a e kau ‘a’ahi mei ha fietu’u ‘o mamani. Kuopau pe, ‘e ‘asi ‘eni ia ‘i he intaneti pea ‘e liliu ia ki he ngaahi lea kehekehe.